

Zrnitosť pôvodu: Berlínske tézy o identite

10.8.2026 - Mikina Dimunová | Slovenské centrum dizajnu

Existuje osobitný druh úľavy, ktorý prichádza s objavením vlastnej špecializácie. Nemám na mysli trhový segment. Myslím tým priestor, kde sa detailnosť vášho premýšľania prestáva zdať prehnaná a stáva sa jednoducho základom. Štandardom, pod ktorý už nechcete ísť.

Berlínsky palimpsest a typografia miesta

Môj návrat do Berlína po rokoch odlúčenia sa začína skôr, než prejdem letiskovou halou. Fontstand International Typography Conference sa ešte ani nezačala a ja už podvedome čítam mesto cez anatómiu jeho písma. Typografia je DNA miesta. Kóduje pôvod, ten, do ktorého sme sa narodili, aj ten, ktorý sme si vedome vybrali. Mňa formuje švajčiarska metodológia a francúzska estetická inteligencia. Moje oko hľadá ich prísnosť a zmyselnosť, a preto nemecký typografický pragmatizmus čítam ako známy akcent v cudzom jazyku. Je racionálny, priamy, zbavený sentimentu.

Typografická animácia Rafała Buchnera — vizuálne intermezzo Fontstand International Typography Conference, Berlín 2026. Znaky rôznych písomných systémov rozptýlené ako typografická obloha.

Berlínske mestské prostredie však v sebe nesie hlboký estetický paradox. Na jednej strane je tu písomná pragmatickosť, lineárna konštrukcia znakov a hmatateľný nemecký rigorizmus. Na druhej strane Berlín bytostne miluje agresívne vrstvenie všetkého. Je to mestský palimpsest v stave neustáleho rozkladu, kde vizuálny smog tvorí nános plagátov na plagátoch, kolážovaný novinový papier a na ňom ďalšia vrstva divokých grafity.

Táto mestská estetika, ktorej korene siahajú do divokých deväťdesiatych rokov, kedy pád múru zanechal v meste vákuum plné opustených industriálnych priestorov, je vo svojej podstate perverzne nekultivovaná. Pre mňa osobne je tento vizuálny prejav čistým zhmotnením nevkusy a neporiadku. Surový, špinavý prístup ulice tu neustále naráža na čistú inžiniersku kostru mesta. Práve v tomto napätí medzi sterilným poriadkom a pouličným chaosom sa odohráva celá berlínska kultúrna identita.

Francesco Franchi (La Repubblica) počas prednášky How News Becomes Experience — o premene spravodajstva na intelektuálny vizuálny zážitok prostredníctvom redakčného dizajnu. Typografická animácia Rafała Buchnera premietaná na klenbu kupoly Silent Green Kulturquartier — priestorový kontext Fontstand International Typography Conference v Berlíne.

Martin Wenzel: Typografia ako štátny aparát a ilúzia inštitucionálnej gramotnosti

Martin Wenzel (supertype®, Nemecko). Partner v štúdiu supertype®, ktoré spoluzakladal s Jürgenom Huberom. Špecializuje sa na rozsiahle korporátne a inštitucionálne typografické systémy. supertype® zastrešuje tvorbu písiem pre globálne značky (Lidl v 29 krajinách), bankový sektor (BB Bank), športové federácie (DFB) a vládne inštitúcie.

Martin Wenzel (supertype®) počas prednášky o vývoji typografického systému BundesSans a BundesSerif pre nemeckú spolkovú vládu. Martin Wenzel (supertype®)

Tento kultúrny akcent sa zhmotňuje hneď v úvode konferencie. Martin Wenzel kladie pred sálu sadu bezpätkových písiem zbavených akéhokoľvek kontextu. Otázka pre publikum je banálna: Ktoré z týchto písiem je nepochybne nemecké? Odpoveď sály prichádza bez váhania. Je v tom okamžitá intuícia, rozpoznanie špecifického inžinierskeho myslenia a formálnej logiky, ktorá nepotrebuje vonkajšie nánosy, aby obhájila svoju existenciu. Nemecká typografia sa nesnaží páčiť. Funguje.

Wenzelova skutočná expertíza leží hlboko pod povrchom bežnej komerčnej grafiky. S Huberom sú autormi exkluzívneho typografického systému BundesSans a BundesSerif, navrhnutého v roku 2011 v rámci novej identity nemeckej spolkovej vlády, ktorú vypracovalo štúdio MetaDesign Berlin. Wenzel na konferencii rozbaľuje tému, ktorá presahuje rámec čistého dizajnu a dotýka sa limitov a slepoty politickej moci. Prezентuje evolúciu tohto projektu od éry Angely Merkelovej, kedy bola implementácia limitovaná zastaranou IT infraštruktúrou štátnej správy, až po najnovšiu aktualizáciu z roku 2025, kde primárnu rolu zohráva digitálna udržateľnosť a inkluzívny dopad.

Písmo úspešne prežíva striedanie vládnych garnitúr a dodnes tvorí oficiálnu kostru štátnej komunikácie. Paradox a skutočná kultúrna slepota politického aparátu sa však neprejavuje v tom, že by identitu zrušili, ale v deštruktívnom spôsobe, akým s ňou denne zaobchádzajú v reálnej prevádzke. Wenzel poukazuje na to, že štát síce investoval do špičkového vizuálneho dedičstva na mieru, no noví úradníci a politické vedenia ho vnímajú len ako mechanický polotovár. Wenzel konkrétne menuje spôsoby, ktorými k tomu dochádza: open-type funkcie sú ignorované, hierarchia textu sa deformuje na monitoroch štátnej správy a úradníci svojvoľne menia layouty vládnych brožúr.

Inštitucionálne písmo na vládnej úrovni nie je len estetická voľba. Je to test kultúrnej zrelosti štátu. Politická moc často trpí absolútnou vizuálnou slepotou. Nechápe, že charakter inštitúcie sa neničí len radikálnym zrušením loga, ale tichou, každodennou eróziou typografických pravidiel priamo v úradníckej prevádzke.

Táto racionálna strohosť má svoje presné limity. Nemecká typografická tradícia vníma písmo ako dokonalý prístroj na prenos informácie. Je to hľadanie univerzálneho systému. Z tohto dôvodu germánska škola fatálne zlyháva vo fashion segmente. Móda vyžaduje tekutosť, naratívny paradox, emóciu a kultúrne signály statusu. Teoretik dizajnu Robin Kinross v kanonickom diele Modern Typography upozorňuje, že snaha o čisto mechanické usporiadanie písma často vedie k potlačeniu jeho kultúrneho a rétorického rozmeru. Keď sa nemecký konštrukčný rigorizmus aplikuje na identitu módného domu, výsledkom nie je minimalizmus, ale kódový skrat. Písmo určené pre technický manuál nedokáže niesť kultúrny kód haute couture.

Ariane Spanier (Ariane Spanier Design) počas prednášky Speak Your Accent in Design — o typografii ako nosičovi autorského hlasu a kultúrnej identity.

Ferdinand Ulrich dokumentuje dejiny digitálnej typografie prostredníctvom archívnych zdrojov a osobných rozhovorov. Na slidoch: fotografia Martina Majoraa zachytávajúca písmeno W v Ikarusovom systéme na počítači URW, Hamburg, 1984 Shoko Mugikura (Just Another Foundry) vysvetľuje kaligrafické základy rounded sans — kontrast medzi technikou Rohō (viditeľný hrot štetca) a Zōhō (skrytý hrot, oblý ťah) a ich vplyv na japonskú typografickú tradíciu.

Celý článok nájdete v časopise Designum 2/2026 na s. 16. Kliknite pre viac informácií o predaji časopisu Designum.

<https://scd.sk/clanky/zrnitost-povodu-berlinske-tezy-o-identite>